

YÜKSEK SEÇİM KURULU'NUN NİTELİĞİ

*Yrd. Doç. Dr. Gürbüz ÖZDEMİR**

ÖZET

Yüksek Seçim Kurulu (YSK), modern demokrasilerin olmazsa olmaz koşulu olan seçimlerle ilgili tek söz sahibi olan bir anayasal kurumdur. Bu nedenle YSK, Türk demokrasininin kaderinde büyük ölçüde etkili olan bir mercidir. İl ve İlçe Seçim Kurulları da, İl ve ilçe düzeyinde aynı işlevleri yerine getiren kurumlardır.

Bu derece hayati öneme sahip olan bu mercilerin hukuksal yapıları nedir? Onlar, görevlerini hangi sıfatla yerine getirirler? Verdikleri kararların niteliği nedir? Kısacası başta YSK olmak üzere, bu kurumlar birer mahkeme mi, yoksa yalnızca birer idari kurum mudur?

Bu çalışma, başta AİHM kararları ve Anayasa Mahkemesi kararları olmak üzere, anayasa ve ilgili yasalar çerçevesinde bu sorulara yanıt arayarak literatüre bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Seçimler, mahkeme, YSK

THE SUPREME ELECTION BOARD'S CHARACTERISTIC

ABSTRACT

The Supreme Election Board (YSK), the only public body authorized by the constitution with respect to political elections that are sine qua non of modern democracies. Therefore, YSK as an official authority has been one of the very effective organizations on the fate of Turkish democracy. The Province and the County Election Boards are also institutions which fulfill the same function in provinces and districts regional level.

What is the legal structure of these institutions that have vital importance to this extend? By which title or authority do they perform their duties?

* Çankırı Karatekin Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

What is the nature of their decisions? In short, with regard to temporarily jurisdictional duties they perform at the ultimate level in case of elections and managerial positions they have including YSK, are these institutions independent courts or exclusive administrative boards?

This study, mainly within the framework of the decisions of European Court of Human Rights and decisions of Supreme Court of Turkey Constitution and other related legislations in response to these questions is intended to give a substantive contribution to the related literature.

Key Words: political elections, court/tribunal, the Supreme Election Board

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumları içerisinde, genel ve yerel seçimlerin hazırlanmasından sonuçlandırılmasına kadar bir dizi işlevi ve faaliyeti yürüten ve bu süreçte seçimlerle ilgili her türlü sorunu çözen bir merci bulunmaktadır. 1982 Anayasası'nın 79. maddesi, bu mercii *Yüksek Seçim Kurulu* (YSK) adıyla düzenlemiştir. Böylelikle anayasal bir kurum olan YSK, ilgili maddede belirtildiği biçimiyle seçimlerle ilgili genel gözetim ve denetim işlevlerini yerine getirmektedir. YSK, tüm bu işlev ve faaliyetleri, il ve ilçe düzeyinde örgütlenmiş olan İl ve İlçe Seçim Kurulları ile birlikte yerine getirmektedir.

Türkiye'de, demokrasinin olmazsa olmaz unsurlarından biri olan seçimlerle ilgili tek söz sahibi olan YSK ile İl ve İlçe Seçim Kurulları, dolayısıyla ülkenin kaderinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, "Bu kurumların hukuksal yapıları nedir?", "Yüklendikleri işlevleri hangi sıfatla yürütmektedirler?", "Verdikleri kararların nitelikleri nedir?" gibi yanıt bekleyen sorular kaçınılmaz olarak gündeme gelmektedir.

Bütün bu soruların yanıtları, TBMM'de seçim kararı alındıktan sonra oluşan seçim atmosferinden itibaren siyasal süreçte tek söz sahibi olan ve bu süreçte adeta söylediği her şey itiraz edilemez kesinlik kazanan YSK'nın anlaşılması ve niteliğinin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu merci seçimlerde tek yetkili olmakla birlikte, verdiği kararlara karşı da ne idari ne de yargısal hiçbir mercie başvurulamıyor. Böylesine güçlü bir yapıya sahip olan bir merciin, anayasal düzen içerisinde yerinin saptanması önemli bir konudur.

Kısacası YSK ve diğer kurullar ne tür mercidirler? Yargı erki içerisinde yer alan bir *mahkeme* mi, yoksa yalnızca bir *idari kurum* mudur? Eğer bir *mahkeme* ise anayasal düzen içerisindeki yeri neresidir?

Bu çalışmada bu soruların yanıtını bulmaya çalışacağız. Konu, öncelikli olarak YSK'nın seçimlerle ilgili bir yargı organı olduğu savı üzerinden ele alınacaktır. Bu amaçla *mahkeme* kavramı ile onun nitelikleri, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi evrensel metinler ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları başta olmak üzere, iç hukuk metinleri (anayasa ve ilgili yasalar) bağlamında ortaya konulacaktır. İkinci aşamada, konuyla ilgili belirleyici rolü olan Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararlar çerçevesinde çeşitli mercilerin mahkeme olup olmadıkları ile ilgili örnekler verilecektir. Daha sonra ise YSK'nın görev ve yetkileri ele alınarak, daha önce ortaya konulmuş olan nitelikler çerçevesinde mahkeme niteliğine haiz olup olmadığı tartışılacaktır.

Bu çerçeve içinde ayrıca konuyla ilgili doktrindeki tartışmalara da yer verilerek bir sonuca varmaya çalışılacaktır.

Yüksek Seçim Kurulu (YSK)

Kuruluşu, Görev ve Yetkileri

Hukuk devleti olmanın temel ilkelerinden birisi, temel hakların güvence altına alınmasıdır. Temel hakların güvencesinin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması ise, ancak bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığı ile mümkündür. Bu çerçeveye doğal olarak siyasal hakların güvence altına alınması da girmektedir. Bu durum, demokratik sistemin temeli olan seçimler söz konusu olduğunda evleviyetle önem kazanmaktadır. Bu amaçla özellikle anayasada seçimlerin yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılması öngörülmektedir. Tarihsel süreçte de aynı amacın hedeflendiği görülmektedir. Özellikle batılı ülkelerde, ilk dönemlerde seçim işleri yasama ya da yürütme organlarına bağlı kuruluşlarca yürütülmekte iken, bu durum hem seçim güvenliğine zarar verdiği için hem de kuvvetler ayrılığı prensibine ters düştüğünden yaşanan gelişim süreciyle günümüzde bağımsız yargı organları tarafından yürütülmektedir (Ünlü, 2003: 1-2).

Türkiye'de çok partili hayata geçişle birlikte seçimlerin yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılması amacına yönelik olarak, 16.02.1950 tarih ve 5545 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunu ile il ve ilçe-

lerde Seçim Kurulları ve ayrıca Ankara'da görev yapmak üzere Yüksek Seçim Kurulu kurulmuştur. Bu Yasa ile seçim güvenliği, yönetimi ve denetimi yeni kurallara bağlanmıştır. Seçim sürecinin, seçim işlerinin yargı denetimi esasına uygun olarak seçim kurullarınca yürütüleceği ve bu kurulların yargıç gözetim ve denetimine tabi olacağını hükme bağlamıştır.

YSK, 1961 Anayasası'nda "*Cumhuriyetin Temel Kuruluşu*" başlığı altında anayasal bir kurum olarak yer almıştır. 1982 Anayasası'nda ise "*Cumhuriyetin Temel Organları*" ve "*Seçimlerin Genel Yönetimi ve Denetimi*" başlıkları altında yer almıştır. YSK, özellikle 1961 Anayasası'nın 75. ve 1982 Anayasası'nın ise 79.maddesinde aynı içerikle yer almıştır.

Günümüzde YSK'nın kuruluşu ile ilgili hükümler, *1982 Anayasası'nın 79. maddesi ile Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki 298 sayılı Yasanın* 11. maddesinde düzenlenmiştir. Her iki düzenlemede de YSK'nın kuruluşu ile ilgili olarak şöyle denilmektedir:

"YSK, yedi asıl ve dört yedek üyeden meydana gelir. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurulları'nca kendi üyeleri arasından üye tam sayılarının salt çoğunluğu ile seçilir."

Yine, YSK'nın görev ve yetkileri ile ilgili olarak 1982 Anayasası'nın 79. maddesinde şöyle denilmektedir:

"*Seçimler yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır. Seçimlerin başlamasından bitimine kadar seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresinde ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karar bağlama ve TBMM üyelerinin seçim tutanaklarını kabul etme görevi YSK'ya aittir.*

YSK, kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz. YSK'nın ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir."

Aynı biçimde, *Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki 298 sayılı Yasanın* değişik 14. maddesinde de YSK'nın görev ve yetkileri sayılmıştır. Her iki metinde yer alan görev ve yetkilere bakıldığında, idari görev ve yetkiler yer almakla birlikte yargılama niteliğine sahip olan görev ve yetkilerin öne çıktığı görülmektedir.

Her iki metinde sayılan ve *yargı* niteliği taşıyan yetki ve görevleri şunlardır:

a) İl ve ilçe seçim kurullarının oluşmasını sağlamak, il seçim kurullarının oluşmasına, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazları, oy verme gününden önce ve itiraz konusunun gerektirdiği süratle karar bağlamak (*bir yargı organı gibi uyuşmazlıkların çözüm merci olması*),

b) Adaylığa ait itirazları, bu kanun ve özel kanunlar gereğince kesin karara bağlamak (*bir yargı organı gibi uyuşmazlıkların çözüm merci olması*),

c) İl seçim kurullarınca, oy verme günü işlemleri hakkında verilmiş kararlara karşı itirazları derhal inceleyip karar bağlamak (*üst mahkeme niteliği*),

d) İl seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklara karşı yapılan itirazları inceleyip karar bağlamak (*üst mahkeme niteliği*),

e) Seçimlerden sonra kendisine süresi içinde yapılan ve seçimin sonucuna etkisi olacak ve o çevre seçiminin veya seçilenlerden bir veya birkaçının tutanağının iptalini gerektirecek yapıda itirazları, ait kurullara yapılan itirazların silsilesine ve sürelerine uygunluğunu araştırmaksızın inceleyip kesin karara bağlamak (*üst mahkeme niteliği*).

Dolayısıyla YSK, idari yönü olan bir kurum olmakla birlikte, seçimlerle ilgili yargısal görevleri olan ve bu yönüyle de öne çıkan bir kurumdur.

Mahkeme Kavramı ve Bazı Mercilerden Örnekler

Mahkeme Kavramının Tanımlanması ve Nitelikleri

Anayasa, yasa, yönetmelik, tüzük gibi hukuksal metinlerin hepsinde yer alan yargısal kavramlardan birisi de, *mahkeme* kavramıdır. Tüm bu hukuksal metinlerin, *mahkeme* kavramı ile ilgili olarak üzerinde birleştikleri temel nokta; üzerinde tartışma, uyuşmazlık gibi durumlar söz konusu olduğu için çözümlenmesi gereken her türlü olayı inceleyen ve üstelik bu noktada kesin bir karar verme konumunda bulunan bir merci olmasıdır.

Aynı hukuksal metinlere bakıldığında, *mahkeme* kavramı içerisinde değerlendirilen ve özellikle de yüksek mahkeme özelliğine sahip olan mercilerin verdiği kararlara karşı hiçbir biçimde itiraz edilemez ve bu kararların iptali için başka mercilere başvurulamaz. Dolayısıyla bu temel özelliklere sahip olan her tür mercinin *mahkeme* niteliği taşıdığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Bu nedenle öncelikle *mahkeme* kavramının tanımına ve sahip olduğu niteliklere bakılması gerekmektedir.

Önümüzü net görebilmek açısından, insan hakları ile ilgili iki önemli belge olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile AİHM kararlarında *mahkeme* kavramının nasıl değerlendirildiği önem taşımaktadır. İHEB'nin 10. ve AİHS'nin 6. maddelerinde, *mahkeme* kavramının karşılığı olarak, *court* kavramı yerine *tribunal* kavramı kullanıldığı görülmektedir. Başka bir deyişle *tribunal* ve *court* kavramlarının her ikisi de Türkçe *mahkeme* anlamına gelmektedir. Ancak gerek İHEB'nde ve gerekse AİHS'nde, *court* kavramına göre daha geniş kapsamlı olan *tribunal* kavramı tercih edilmiştir.

AİHM de, bir merciin mahkeme niteliğini ortaya koyarken verdiği kararlarında, AİHS'nin 6. maddesinden hareketle geniş yorum yöntemini benimsemiş ve her uyuşmazlığın, normal kurulu olan mahkemelerde görülmesi gibi bir zorunluluğun olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Mahkemeye göre önemli olan nokta, kurumsal biçimden ziyade içerik olarak yargı işlevinin yerinde ve süresinde yerine getirilmesidir. Dolayısıyla herhangi bir merci yargı işlevi yerine getiriyorsa, biçimsel olarak genel bir yargı organı içinde olmasa dahi bu durum o merciin *mahkeme* olarak sayılmasına engel görülmemiştir. Hatta Mahkeme, geniş yorum yöntemiyle, disiplin suçlarını istinaf derecesinde sorgulayan Belçika Hekimler Odası'nı, Avusturya'da bulunan gayrimenkullere ilişkin Ticari İşlemler Bölge Komisyonu gibi birçok kurul ve komisyonu da geniş anlamda mahkeme olan *tribunal* olarak kabul etmiştir (Başlar, 2005: 47-48).

AİHM, bir merciin *tribunal* olarak kabul edilebilmesi için dört ölçütün gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmaktadır. AİHM'ne göre, bu ölçütlere sahip olan her merci *tribunal* yani geniş anlamda mahkemedir. Bu açıdan bakıldığında AİHM, bu ölçütlere uyan tüm bağımsız idari otoriteleri dahi yargısal görev yerine getirdiklerinde AİHS'nin 6. maddesi anlamında mahkeme olarak görmektedir. AİHM tarafından kabul edilen ve AİHM içtihatlarında geçen bu ölçütler şunlardır¹;

- 1- Yasayla kurulmuş olma ölçütü.
- 2- Bağımsızlık ölçütü.

¹ Daha geniş bilgi için bkz.: Mole, Naula/Harby, Catharina, "A Guide to the Implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights", Human Rights Handbook 3, Council Europe, 2001.

- 3- Tarafsızlık ölçütü.
- 4- Yargılama usulü güvencesine sahip olma ölçütü.

Üstelik İtalya, Avusturya, Portekiz, Belçika gibi birçok ülke, yargı yetkisini ve mahkeme kavramını geniş yorumlayarak normal tipik mahkemelerin dışında olan ancak yargı işlevi yerine getiren mercileri de mahkeme kapsamında değerlendirmektedir. Buna karşılık Çek Cumhuriyeti gibi azınlıkta kalan bazı Avrupa ülkeleri ise mahkeme kavramını dar yorumlamaktadır.²

Türkiye'deki uygulamaya bakıldığında ise, Anayasa Mahkemesi'nin *mahkeme* kavramını yorumlarken bazen dar ve bazen de geniş yorumlama biçimini benimsediği görülmektedir. Türkiye'de *mahkeme* kavramının dar yorumlanması sonucu, yargılama işlevi yerine getirmesine rağmen birçok kurum *mahkeme* kavramı içinde değerlendirilmemektedir. Ancak kavramın, *tribunal* kavramına paralel olarak, geniş yorumlanması sonucu bu kurumların birçoğunun rahatlıkla *mahkeme* kavramı içinde değerlendirilebileceği görülecektir.

AIHM'nin konuyla ilgili yaklaşımı Türkiye için önemsenmesi gereken bir durumdur. Bu açıdan mahkeme kavramının değerlendirilmesinde ve bir merciin *mahkeme* olup olmadığını gösteren niteliklerin saptanmasında, başta Anayasa Mahkemesi'nin konuyla ilgili vermiş olduğu kararlar olmak üzere iç hukuktaki değerlendirmelerin AIHM yaklaşımına uygun olması zorunlu görülmektedir.

İç hukukun en temel metni olan 1982 Anayasası'nın değişik maddelerinde *mahkeme* kavramı farklı terimlerle anlatılmıştır. Anayasanın 9, 15/3, 17/3, 36 ve 37. maddelerinde *mahkeme*, 19/3-4, 21, 26/3, 28/5-6-7. ve 33. maddelerinde *hâkim*, 19/5. maddesinde *yargı merci* ve 79. maddesinde *yargı organı* terimleri benzer anlamda kullanılmıştır. Bu farklılıklar nedeniyle, terimlere yüklenilecek anlam açısından özellikle Anayasa Mahkemesi'nin kararları ve yorumlama yöntemi önemli olmaktadır. Çünkü Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında yer alan başta *mahkeme* kavramı olmak üzere yargı ve yargılama ile ilgili tanımlamalar, bu farklılıkları ortadan kaldırmaya yönelik olarak önemli katkı sağlayacaktır.

² Geniş bilgi için; Alen, Andre / Melchior, Michel, "Relations between Constitutional Courts and Other National Courts, Including the Interference in this Area of the Action of the Eorpean Courts", Human Rights Journal, 31 December 2002.

Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, bir kararında *mahkeme* kavramını açık bir şekilde şöyle tanımlamaktadır:

“Adli, askeri ve idari davalara bakan ve bu davalara nihai hüküm vermek suretiyle anlaşmazlıkları çözümlen her derece mahkemedir.”³

Anayasa Mahkemesi, başka bir kararında mahkeme kavramını geniş yorumlayarak,

“Bir davaya bakmakta olan, hakim özelliğindeki kişilerden kurulu, yargı yetkisine sahip olan ve taraflar arasındaki uyuşmazlıkların esasını çözümlen mercii...”⁴

biçiminde tanımlanmaktadır.

Başka bir kararda ise bu sefer dar bir yorumlamaya giderek *mahkeme* kavramını şöyle tanımlamaktadır:

“Anayasanın ‘bir davaya bakmakta olan mahkeme’ diye nitelediği mahkeme, herhalde o davaya bakmağa yani uyuşmazlık konusu işi çözmeye veya suç sayılan fiili işleyeni kanun kuralları çerçevesinde yargılamaya görevli mahkeme olması gerekir.”⁵

Görüldüğü gibi *mahkeme* tanımlamaları, kavramın dar ya da geniş yorumlanması sonucu Anayasa Mahkemesi’nin değişik kararlarında farklı biçimlerde ortaya konulmaktadır. Böylelikle Anayasa Mahkemesi’nin mahkeme kavramıyla ilgili net bir bakış açısının olmadığı da anlaşılmaktadır.

Ancak bu belirsiz gibi görünen duruma rağmen, gerek Anayasanın *yargı* ile ilgili bölümlerine ve gerekse Anayasa Mahkemesi’nin kavramla ilgili tanımlamalarına bakıldığında; bir merciin *davaya bakmakta olan mahkeme* veya kısaca *mahkeme* olabilmesi için kendisinde bulundurması gereken ortak temel niteliklere ulaşmak mümkündür. Bu nitelikleri şöyle sıralayabiliriz:

a) Başında bir yüksek mahkemenin bulunduğu bir yargı düzeninin bulunması,

³ AMK., 12.01.1965 gün, E .1964 / 51, K. 1965/ 3, AMKD., Sayı: 3, sh. 17.

⁴ AMK., 30.05.1967 gün, E .1967 / 15, K. 1967/15, AMKD., Sayı: 5, sh. 99.

⁵ AMK., 02.03.1976 gün, E .1976 /9, K. 1976/10, AMKD., Sayı: 14, sh.52.

b) Adli, askeri ve idari davaları bakması (Anayasa Mahkemesi karalarından birisinde ise yalnızca 'bir davaya bakmakta olan' ifadesi kullanılmakta ve yargı düzeni adı geçmemektedir.),

c) Karar organlarının yargılardan oluşması,

d) Yargı yetkisine sahip olması ve bu yetkiyi, yasama ve yürütme erkininden bağımsız ve de tarafsız kullanması,

e) Yargılama tekniklerini uygulayarak ve genelde dava yoluyla uyuşmazlıkları çözmekle görevli olması,

f) Bu davalarda nihai ve kesin hüküm vermesi,

İşte çözümlenmesi gereken ve üzerinde tartışma, uyuşmazlık vs. söz konusu olan konuları inceleyen ve bu noktada bir karar verme konumunda bulunan merciler, yukarıda sayılan bu nitelikleri kendilerinde bulunduruyorsa, *mahkeme* kavramı içerisinde değerlendirilmektedir.

Bazı Mercilerin Mahkeme Niteliklerinden Örnekler

Konuya hem AİHS ve AİHM, hem de iç hukuk bağlamında bakıldığında, herhangi bir mercinin *mahkeme* kavramı içinde değerlendirilebilmesi, ancak sahip olduğu nitelikler göz önünde bulundurulmasıyla mümkündür. Mahkeme kavramının tanımlanmasından ortaya çıkan bu nitelikler ise, kavramın dar ya da geniş anlamda yorumlanıp tanımlanmasına bağlı görünmektedir.

Anayasal yargının başında yer alan Anayasa Mahkemesi'nin, bir mercinin mahkeme olup olmadığı ile ilgili verdiği kararlarında bazen dar bazen de geniş yorumlama yöntemi kullandığı ve bu konuda net bir bakış açısı olmadığı önceki bölümde belirtilmişti. Anayasa Mahkemesi'nin, değişik mercilerin mahkeme nitelikleri ile ilgili olarak vermiş olduğu kararlarından birkaç örnek vermeğe çalışalım.

İcra Tetkik Mercilerinin mahkeme olup olmadığı konusunda, Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında,

“İcra hâkimleri kendilerine sunulan şikâyet ve itirazları belli usule uyarak yargulamakta ve objektif hukuk kurallarını bu şikâyet ve itirazlara uygulamak suretiyle hükme bağlamaktadır.”⁶

biçiminde geniş bir yorum yaparak, bu mercileri bağımsız bir mahkeme kavramı içinde kabul etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, *Sorgu Hâkimliği* ile ilgili olarak verdiği başka bir kararında,

“...(B)ir mahkemenin idaresiyle görevli olmayan ve davaya bakmayan hâkimlerin ve bu arada sorgu hâkimlerinin mahkeme kavramına girmedikleri...”⁷

biçiminde dar yorum yöntemiyle bir beyanda bulunarak, *Sorgu Hakimlerini mahkeme* kavramı içinde değerlendirmemiştir.

Aynı biçimde Anayasa Mahkemesi, *hakem* sıfatıyla baktığı bir iş nedeniyle bir yargıcın yapmış olduğu başvuruyu da dar yorumlayarak *mahkeme* kavramı içinde görmediğinden reddetmiştir.⁸ Yine verdiği değişik kararlarında dar yorumlama ile *Vergi İtiraz ve Temyiz Komisyonları*⁹ ile *İl ve İlçe İdare Kurullarının*¹⁰ *mahkeme* kavramı içine girmediklerine karar vermiştir. Öte yandan askeri makamlar bünyesinde kurulan *Disiplin Kurullarının*, mahkeme kavramını geniş yorumlayarak *mahkeme* olduğuna karar vermiştir.¹¹

Anayasal bir kurum olan Sayıştay’ın TBMM adına yani yasama adına hareket etmesi gibi nedenlerle mahkeme olmadığı yönünde değişik tartışmalar bulunmakla birlikte, Sayıştay’ın bir mahkemede bulunması gereken niteliklere sahip olduğunu ortaya koyan yazarlar da bulunmaktadır. Bunlardan Özbudun, 1961 Anayasası döneminde Sayıştay’ın tartışmaya konu olduğunu ve Anayasaya Mahkemesi’nin hakkında farklı kararlar verdiğini ortaya koymaktadır. Ancak 1982 Anayasası’nın ise Sayıştay’ı hem yargı bölümün-

⁶ AMK., 30.05.1967 gün, E .1967 / 15, K. 1967 / 15, AMKD., Sayı: 5, sh. 119.

⁷ AMK., 12.01.1965 gün, E .1964 / 51, K. 1965 / 3, AMKD., Sayı: 3, sh. 17.

⁸ AMK., 28.01.1963 gün, E .1963 / 46, K. 1963 / 43, AMKD., Sayı: 1, sh. 93.

⁹ AMK., 27.06.1967 gün, E .1966 / 16, K. 1966 / 28, AMKD., Sayı: 4, sh. 172-174.

¹⁰ AMK., 11.10.1965 gün, E .1965 / 18, K. 1965 / 53, AMKD., Sayı: 3, sh. 242-257.

¹¹ AMK., 04.06.1970 gün, E .1970 / 6, K. 1970 / 29, AMKD., Sayı: 8, sh. 291-292.

de düzenlenmiş olmasını hem de Sayıştay'ın kararlarının kesin olduğu ve idari yargıya başvurulamayacağı hükümlerini gerekçe göstererek, Sayıştay'ın bir *mahkemenin* niteliklerine sahip olduğunu ortaya koymuştur (Özbudun, 1992: 389). Dolayısıyla Sayıştay'ın, mahkeme kavramının geniş yorumu yapılarak 1982 Anayasası döneminde sorumluların hesap işlemlerini kesin hükme bağlama faaliyeti esnasında *mahkeme* kavramı içinde değerlendirilmesi kanaatimizce de doğru olacaktır.

Bu örneklerden Anayasa Mahkemesi de, Anayasanın 152. maddesine uygun olarak *bir davaya bakmakta olan mahkeme* kapsamı içerisinde yüksek bir mahkemedir.¹²

1982 Anayasası ve 298 sayılı yasayla kuruluşu, yetki ve görevleri düzenlenmiş olan YSK'nın niteliği, özellikle de bir *mahkeme* olup olmadığı konusunda da tartışma söz konusudur. Ele alınan bazı mercilerin niteliklerinden sonra YSK'nın niteliğine bakmaya çalışalım.

Yüksek Seçim Kurulu'nun Mahkeme Niteliği

1982 Anayasası ve 298 sayılı yasayla kuruluşu, yetki ve görevleri düzenlenmiş olan YSK'nın, idari görevlerinin yanı sıra yargılama görevleri de bulunmaktadır. Üstelik yargılama görevlerini öne çıkaracak biçimde, Anayasanın 79. maddesinde “*YSK'nın kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz*” denilerek, net bir biçimde yargı işlevine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca bu vurgu, 298 sayılı yasanın YSK'nın işlem ve tedbirlerine karşı şikâyet başlıklı 131. maddesi ve aynı yasanın 111. maddesiyle daha da güçlendirilmiştir. Zira yasanın 131. Maddesinde seçimlerle ilgili her türlü şikâyet/itirazın YSK'ya yapılacağı ve bu şikâyet/itirazlar üzerine YSK'nın vereceği kararın *kesin* olduğu ifadesi ile, 111. maddesinde YSK'nın resen veya itiraz üzerine vereceği kararların kesin olduğu ifadesine yer verilmiştir.

YSK'nın yargı ile ilgili önemli işlevler gördüğünü ve büyük ölçüde yargısal bir kurum olduğunu gösteren bu tür hükümlere rağmen, hukuksal metinlerde YSK ile ilgili olarak “*bir mahkemedir*” biçiminde net bir ifade yer almamıştır. Bu durum, YSK'nın niteliği ile ilgili tartışmaların doğmasına ve “YSK bir idari kurul mudur, yoksa bir yargısal kurum mudur?”, “YSK karar-

¹² AMK, 19.08.1971 gün, E .1971 / 41, K. 1971 / 67, AMKD., Sayı: 11, sh. 52-96.

ları aleyhine idari yargıda dava açılabilir mi?” gibi soruların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Bu tartışmalara paralel olarak, Anayasa Mahkemesi’nin YSK ile ilgili olarak farklı zamanlarda dar ve geniş yoruma bağlı olarak birbiriyle çelişen kararlar vermesi konuyu daha da muğlâk hale getirmiştir. Zira Anayasa Mahkemesi, bir kısım kararlarında mahkeme kavramını geniş yorumlayarak YSK’yı *mahkeme* olarak kabul ederken, bir kısmında ise dar yorumlayarak *mahkeme* kapsamında değerlendirmemiştir.

Anayasa Mahkemesi’nin, YSK’nın *mahkeme* niteliği ile ilgili olarak verdiği bu farklı kararları incelemeye ve değerlendirmeye çalışalım:

Anayasa Mahkemesi, YSK ile ilgili olarak 1973 yılında vermiş olduğu bir kararında YSK’nın bir *mahkeme* olduğunu kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararda;

“YSK’nın altı üyesi Yargıtay, beş üyesi Danıştay Genel Kurulları’nca kendi üyeleri arasından seçilen yüksek yargıçlardan meydana geldiğini, öte yandan YSK’nın seçimlerinden yönetim ve denetimi yanında, yine anayasa tarafından seçimlerle ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karar bağlama yetkisi verilmiş olduğunu söyleyerek; özelliği, görev ve yetkileri anayasanın açık hükümleriyle böylesine belirlenen bir kurulun, anayasadaki yeri yargı bölümü olmasa da bunun, YSK’nın mahkeme olan özelliğini etkilemeyeceğini”

belirterek *mahkeme* kavramını geniş yorumlamakta ve Anayasanın YSK’yı bir *mahkeme* olarak kabul ettiğini ortaya koymaktadır.¹³

Ancak Anayasa Mahkemesi, 1992 yılında verdiği başka bir kararında ise YSK’nın bir mahkeme niteliğine sahip olmadığı kararını vermiştir. YSK’nın *mahkeme* olmadığına dair verilen bu kararın gerekçesinde; *YSK’nın 1982 Anayasası’nın yargı bölümünde yer almadığı, anayasada sayılan ve başında bir yüksek mahkemenin bulunduğu bir yargı düzeni içinde bulunmadığı ve ayrıca YSK’nın görevlerinin seçimin genel yönetim, denetim ve gözetimi olduğu, istisnai olarak seçimle ilgili uyuşmazlıkları çözdüğü* belirtilmiştir.¹⁴

¹³ AMK., 06.03.1973 gün, E. 72/56, K. 73/11, AMKD., Sayı: 11, sh.144.

¹⁴ AMK., 18.02.1992 gün, E. 92/12, K. 92/7, 13.05.1992 gün ve 21227 sayılı R.Gazete, sh.20.

Kararın devamında; *YSK'nın sahip olduğu yargılama ile ilgili görev ve yetkilerinden; seçimlerle ilgili uyumsuzlukları kesin olarak çözmesi, yüksek yargıçlardan kurulu olması; ayrıca diğer kurulların da başkanlarının yargıç olması ve bazı cezai yaptırımlar uygulamaya yetkili olmaları gibi niteliklerin bu kurulların mahkeme sayılmasını gerektirmeyeceği* ortaya konulmuştur. Mahkeme, dar bir yorumlama ile, *bu kurulların ve seçimlerle ilgili kanun hükümlerinin, kendine has bir çözüm ve kurallar bütünü olduğunu* belirtmiştir.¹⁵

Anayasa Mahkemesi bu kararı oy çokluğu ile almıştır. Dolayısıyla yüksek mahkemenin bir kısım üyeleri bu karar katılmamışlar ve karşı oy yazılarında YSK'nın *mahkeme* niteliğine sahip bir merci olduğunu belirtmişlerdir. Karşı oy yazılarında; *oy çokluğu ile alınan bu kararın mahkeme kavramını dar yorumladığını ve mahkeme adını taşımamasına rağmen YSK'nın bütün nitelikleriyle mahkeme kavramı içine girdiğini* ifade etmişlerdir. YSK'yı bir *mahkeme* olarak kabul eden karşı oy yazısının gerekçesinde, *mahkeme* kavramını AİHM'nin bakış açısının paralelinde açıkça geniş yorumlamıştır. Yazılan gerekçelerde özetle şöyle denilmiştir:

Mahkeme kavramı, Anayasa'nın değişik maddelerinde değişik terimlerle anlatılmıştır. Anayasanın 9, 15/3, 17/3, 36 ve 37. maddelerinde *mahkeme*, 19/3-4, 21, 26/3, 28/5-6-7. ve 33. maddelerinde *hâkim*, 19/5.maddesinde *yargı merci* ve 79. maddesinde *yargı organı* terimleri benzer anlamda kullanılmıştır. Bu nedenle, kullanılan terime değil bunların içeriğine ve işlevlerine bakılması gerekir. Üstelik Anayasanın 79. maddesi, YSK'nın seçimlerin yönetim ve denetimini yapan bir *yargı organı* olduğunu öngörmüştür. Aynı maddeye göre, seçimlerle ilgili itiraz merci de başta YSK olmak üzere seçim kurullarıdır. Ayrıca İl ve İlçe Seçim Kurullarının kararlarına karşı da YSK'ya başvurulabilir ve YSK da itirazları bir üst yargı organı gibi hareket ederek kesin karar bağlar.¹⁶ Dolayısıyla seçimle ilgili uyumsuzlukların çözümünde görevli olan ve YSK'nın başında olduğu yargı düzeni adli, idari ve askeri yargının yanında egemen bir yargı düzenidir. YSK'nın ve İl ve İlçe Seçim Kurulu yargıçların seçim yargısı ile görevli oldukları işlerde mahke-

¹⁵ AMK., 18.02.1992 gün, E. 92/12, K. 92/7, 13.05.1992 gün ve 21227 sayılı R.Gazete, sh.21.

¹⁶ 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun, md.14/7.

me sıfatı ile Anayasa Mahkemesi'ne "İtiraz Yolu"yla başvurmaya yetkilidirler.¹⁷

Bütün bunlarla birlikte Anayasa Mahkemesi'nin oy çokluğu ile aldığı 18.02.1992 gün, E. 92/12, K. 92/7 sayılı kararında YSK'nın bir mahkeme olmadığını ve YSK'nın görevlerinin seçimin genel yönetim, denetim ve gözetimi olduğu, istisnai olarak seçimle ilgili uyuşmazlıkları çözdüğü belirtilmiştir.¹⁸

Konuyla ilgili olarak doktrinde egemen olan görüşlere bakıldığında;

Özbudun, 1961 ve 1982 Anayasaları'nın seçimlerin yönetim ve denetimini tarafsız yargı organlarına vermekle seçimlerin dürüstlüğüne güvence altına aldığını belirterek, YSK ve Seçim Kurullarının yasama ve yürütmeden bağımsız ve tarafsız olan, yönetsel görevlerinin yanı sıra yargı görevleri de bulunan bir yargı organı, yani bir mahkeme olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Özbudun, 1992: 73).

Aynı biçimde Armağan da, YSK'nın yargı fonksiyonu yerine getiren mahkeme olduğunu kabul etmekle birlikte, daha da ileri giderek YSK'nın bir yargı düzeni içinde ayrıca yönetsel görevleri de bulunan bir yüksek mahkeme olduğu görüşüne ulaşmaktadır. Armağan, bu görüşüyle YSK'nın tamamen farklı bir yargı düzeninin yüksek mahkemesi olduğunu beyan etmekte ve diğer yönetsel görevlerinin istisna olduğunu ortaya koymaktadır. Armağan konuyla ilgili olarak şöyle demektedir:

"(...)İlçe ve il seçim kurulu adını verdiğimiz bu kurullar, hukuk kaidelerinin tatbik edilip edilmediği yahut yanlış tatbik edildiği yolundaki müracaatlara, tetkik ve tespitlerde bulunarak cevap verirler. Bu şekilde hukukun ne olduğunu söylemiş olurlar. Bu faaliyetleri ilçe ve il seçim kurulları ve YSK yargı fonksiyonu ifa etmiş olmaktadır.

Bu sebeple, YSK'yı da bir 'yüksek mahkeme' kabul etmek icap eder. Anayasa, YSK'yi 'Yüksek Mahkemeler' kısmında göstermemiş, zira meşguliyet sahası olan seçimlerle ilgili olarak TBMM (yasama) alt bölümünde

¹⁷ Karşıoy yazısı için bkz.: AMK., 18.02.1992 gün, E. 92/12, K. 92/7, 13.05.1992 gün ve 21227 sayılı R.Gazete, Güven Dinçer (Başkanvekili) / Servet Tüzü (Üye) / Yalçın Acargün (Üye).

¹⁸ AMK., 18.02.1992 gün, E. 92/12, K. 92/7, 13.05.1992 gün ve 21227 sayılı R.Gazete, sh.20.

75.maddede¹⁹ düzenlenmiştir. YSK parlamento seçimleri dışındaki seçimlerde de (yerel seçimler) yetkilidir.

Ancak bir anayasa organı olarak, en yakın ilgisi TBMM seçimlerine ait hükümlerle olduğundan o kısımda yer almıştır. Onun yer aldığı kısma rağmen bir 'Yüksek Mahkeme' olduğuna şüphe yoktur." (Armağan, 1979: 73-74).

Aynı yönde görüşe sahip olan Teziç de, YSK'nın *mahkeme* kavramı içinde kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Teziç, bu konuda şunları söylemektedir:

"YSK, 1961 ve 1982 Anayasaları'nda yasama bölümünde yer almasına rağmen, Yargıtay ve Danıştay'ın kendi içlerinden çıkardıkları karma egemen üst yargı merciidir. Başka bir anlatımla, seçim yargısının en üst derece mahkemesi olup verdiği kararlar kesindir ve başka bir makam tarafından ayrıca denetlenemez."(Teziç, 1991: 282).

Ayrıca bir mahkemede bulunması gereken özellikler açısından YSK'ya bakıldığında da, aynı sonuca ulaşılmaktadır. Zira önceki bölümlerde de ifade ettiğimiz gibi bir merciin mahkeme olabilmesi için gereken niteliklerle YSK'yı kıyasladığımızda aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır:

a) Başında bir yüksek mahkemenin bulunduğu bir yargı düzeninin bulunması gerekmektedir ki, *YSK, altında İl ve İlçe Seçim Kurulları'nın olduğu böyle bir yargı düzeninin başıdır.*

b) Bir davaya bakan merci olması gerekir ki, *YSK seçimlerle ilgili davalara bakmaktadır.*

c) Karar organlarının yargıçlardan oluşması gerekir ki, *YSK altı kişisi Yargıtay'dan ve beş kişisi Danıştay'dan olmak üzere 7 asıl ve dört yedek yargıç üyeden oluşmaktadır.*

d) Yargı yetkisine sahip olması ve bu yetkiyi, yasama ve yürütme erkininden bağımsız ve de tarafsız kullanması gerekir ki, *Anayasanın 79. maddesinde de ifade edildiği gibi seçimler yargı organı olan YSK'nın gözetim ve denetimi altında yapılmaktadır.*

¹⁹ Madde 1961 Anayasası'na aittir. Aynı madde 1982 Anayasası'nda 79. madde olarak düzenlenmiştir.

e) Bu davalarda nihai ve kesin hüküm vermesi gerekir ki, yine Anayasanın 79. maddesinde ifade edildiği gibi YSK'nın verdiği kararlar nihai ve kesindir.

Öte yandan daha önce ifade ettiğimiz biçimiyle, AİHM'nin bir merciin mahkeme olabilmesi için esas aldığı ölçütlerle YSK'ya bakıldığında da aynı sonuca ulaşılmaktadır. AİHM ölçütlerine göre;

a) Yasayla kurulmuş olmalı ki, YSK'nın kuruluşu hem 1982 Anayasası hem de 298 sayılı yasaya dayanmaktadır.

b) Bağımsız olmalı ki, YSK, 1982 Anayasası ve 298 sayılı yasayla görev ve yetkilerini yürütme ve yasamadan bağımsız olarak yerine getirmektedir.

c) Tarafsız olmalı ki, YSK, 1982 Anayasası'na ve 298 sayılı yasaya göre her kurum, kuruluş, parti ve kişiye karşı aynı mesafededir.

d) Yargılama usulü güvencesine sahip olmalı ki, YSK, 1982 Anayasası ve 298 sayılı yasayla yargılama usulü güvencesine sahiptir. Zira üyelerinin tamamı yargılama güvencesine sahip yüksek yargıçlardır.

Kısacası Anayasa Mahkemesi, YSK'nın mahkeme özelliği konusunda farklı zamanlarda değişik kararlar vermiş olsa da; YSK'nın mahkeme olduğuna dair verilmiş olan ilk kararın oy birliği ile alınmış olması ve kararda mahkeme kavramı geniş yorumlanarak önemli gerekçeler ortaya konulması ve ayrıca mahkeme olmadığı yönünde vermiş olduğu daha sonraki kararın oy çokluğu ile alınmış olması ve YSK'nın mahkeme olduğuna dair karşı oya sahip üyeler tarafından karşılığını AİHM kararlarında da bulan ciddi gerekçelerin ortaya konulması nedeniyle YSK'nın mahkeme niteliğine sahip olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. Üstelik doktrinde de, YSK'nın bir mahkeme olduğuna dair egemen bir görüş olması bu düşünceyi daha da güçlendirmektedir.

YSK'nın Bir Mahkeme Olarak Verdiği Kesin Karar Örnekleri

YSK, Anayasanın 79. maddesinde geçen, "Seçimler yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır.(...)" ifadesinde ortaya konulduğu biçimiyle bir yargı organı, yukarıda ortaya konulduğu biçimiyle bir mahkeme gibi işleyip seçimleri yönetmekte ve düzenlemektedir. Üstelik önüne gelen uyuşmazlıkları nihai olarak çözmekte ve verdiği bu kararlarla ilgili olarak başka bir mercie başvuru söz konusu olmamaktadır.

Konuyla ilgili olarak YSK'nın bir *mahkeme* olarak ortaya koyduğu kesin kararlardan birkaç örneğe bakmaya çalışalım:

11.12.1977 günü yapılmış olan yerel seçimler hakkında, CHP Konya İl Yönetim Kurulu Başkanı, YSK'ya 18.12.1977 günlü bir dilekçe ile başvuruda bulunmuştur. Dilekçede,

“11.12.1977 tarihinde yapılmış olan yerel seçimlerde MSP'nin Konya Belediye Başkanlığı ve belediye meclisi üyelikleri için gösterdiği adaylar için aday yoklaması yaptırmadığı ve ayrıca aday listelerini seçim kuruluna veren parti merkez ilçe başkanının kanuna göre buna yetkili olmadığı”

iddiasında bulunulmuş ve MSP'nin aldığı oyların iptali ile seçim tutanaklarının, bu parti listesinden kazananlardan sonra gelenlere verilmesi istenmiştir.²⁰

YSK kendisine verilen dilekçeyi inceleyerek; itirazcının Konya CHP İl Başkanı olduğunu, olağanüstü itiraza yetkili bulunduğunu ve itirazın da süresinde yapıldığını saptadıktan sonra, tamamlanmış olan dosyayı okuyarak kesin kararını vermiştir. Verilen kararın özeti ise şöyledir:

“11.12.1977 gününde yapılan Konya Belediye Başkanlığı ve meclis üyelikleri seçiminde MSP listelerindeki adaylara verilmiş olan oyların geçersiz sayılmasına ve iptaline ve kazananların tutanaklarının iptaline, boşalan yerler için MSP adayları dışında kalan ve sırada bulunan adaylara tutanakların verilmesine kanunen imkan bulunmadığına, belediye başkanlığı için yeniden seçim yapılmasına ve belediye meclisi asil ve yedek üyeliklerin boşalmasıyla, belediye meclisi üye tam sayısının yedeklerinin de dahil edilmesine rağmen yarısına düşmesi halinde üyeliklerin tamamı için, aksi halde boşalan yerler için yeniden seçim yapılmasına 01.01.1978 gününde karar verilmiştir.”²¹

Başka bir örnek; Hatay İli Kırıkhan İlçesi belediye meclisi üyeliği seçimiyle ilgili olarak, CHP adına YSK'ya başvuruda bulunmaya yetkili olan parti genel sekreter yardımcısı tarafından 17.12.1977 günlü dilekçeyle başvuruda bulunulmuştur. Başvuru dilekçesinde, 11.12.1977 günü yapılan Hatay İli Kırıkhan İlçesi belediye meclisi üyeliği seçiminde;

²⁰ YSK Kararları, 1978 Yıllığı, Karar No: 1, sh. 6-7.

²¹ YSK Kararları, 1978 Yıllığı, Karar No: 1, sh. 7-10.

a) Seçime katılan siyasi parti adaylarını tespit eden birleşik oy pusulasında, Haydar Denizoğlu isimli adayın hem MHP'nin asil listesinin 12.sirasında hem de AP'nin yedek listesinin 5. sırasında aday olarak seçime katıldığı;

b) Ayrıca AP yedek listesinde seçime katılan Adnan Öner ile Mustafa Önder'in baba oğul olup bir mecliste birleşemeyecekleri, bu iki durumun eksik liste ile seçime katılma sonucu doğurduğunu, bu durumun ise mümkün olamayacağı belirtilerek,

her iki durumun tam bir kanunsuzluk sayılması gerektiği ileri sürülmüş ve Kırıkhan İlçesi AP ve MHP belediye meclis üyeliklerinin iptali istenmiştir.²²

İtirazın yetkili mercii tarafından süresi içinde yapıldığı YSK tarafından tespit edildikten sonra gereği düşünülmüş ve kesin karar verilmiştir. Buna göre; "a" şikkında yer alan itirazdan dolayı dilekçenin reddine, "b" şikkındaki itirazın ise görevsizlik yönünden reddine, 02.01.1978 tarihinde oybirliği ile karar verilmiştir.²³

Yine 09.03.2003 tarihinde yapılacak olan Siirt İli milletvekili yenileme seçimleri sebebiyle Recep Tayyip Erdoğan'ın adaylığı sonucu tartışmalı bir süreç başlamıştır. Recep Tayyip Erdoğan'ın adaylığına itiraz için, özellikle İşçi Partisi adına 07.02.2003 tarihli 3423 sayılı asıl ve 08.02.2003 tarihli ek dilekçeler verilmiştir. Ayrıca aynı amaçla Nusret ÇAKIROĞLU tarafından 17.02.2003 tarihli, Nafiz ÇUBUKÇU tarafından 18.02.2003 tarihli ve Ahmet DAVRAN tarafından 07.02.2003 tarihli dilekçeler de verilmiştir. Ancak yapılan itiraz, YSK tarafından oybirliği ile reddedilmiş ve başka bir mercie müracaatı mümkün olmayacak biçimde kesin olarak karara bağlanmıştır.²⁴

Aynı biçimde, çok tartışılan başka bir konu ile ilgili olarak YSK'nın verdiği karar da ilginçtir. 5747 sayılı yasanın geçici 1. maddesinde; bu yasaya ekli (44) sayılı listede adları yazılı belediyelerin tüzel kişiliklerinin, 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak olan ilk genel mahalli idareler seçimi ile köye dönüşürülmesi öngörülmüştür. Konuya muhatap olan beldelerin bir kısmı Da-

²² YSK Kararları, 1978 Yıllığı, Karar No: 4, sh. 10.

²³ YSK Kararları, 1978 Yıllığı, Karar No: 1, sh. 11.

²⁴ YSK Kararları, Karar Tarihi: 20.02.2003, Karar No: 151.

nıştay'a süresi içinde dava açmış ve YSK da, süresi içinde dava açmış olan beldelerin seçimlere köy olarak değil belde olarak katılmasına kesin karar vermiştir.²⁵ Böylelikle ilgili beldeler seçime belde sıfatı ile girmişlerdir.

Yine kamuoyunda tartışmalara yol açmış olan YSK'nın diğer bir kararı da başka bir mercie başvurulması mümkün olmayacak biçimde kesinlik kazanmıştır. Üzerinde tartışma ortaya çıkmasına ve bir kısım hukukçu tarafından kararın yanlış olduğu yönünde görüşler ileri sürülmesine rağmen, bir *mahkeme* sıfatıyla YSK, TBMM Genel Kurulu'nca 07.05.2010 tarihinde kabul edilen anayasa değişikliğinin, halkoyuna sunulmasının süresi ile ilgili olarak kesin bir karar vermiştir. Bu karara karşı, YSK'nın vermiş olduğu kararlar kesin olduğu için başka bir mercie başvurulması mümkün olmamıştır.

YSK bu kararında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında 5982 sayılı Kanun'un halkoyuna sunulmasının, Anayasanın 67. maddesinin son fıkrasında ifade edilen seçim kanunları kapsamında olduğunu ifade etmiştir. Böylelikle Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında 3376 sayılı Kanunun 2 ve 6. maddelerinde, 03.03.2010 tarih ve 5955 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle 120 gün ifadesi 60 güne 40 gün ifadesi ise 20 güne indirilmiştir. Ancak YSK, halkoylamasını bir seçim olarak kabul etmiş ve Anayasanın 67. maddesinin son fıkrası hükmü gereği seçim kanunlarındaki değişiklikler yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmayacağını belirtmiştir. Böylelikle 5982 sayılı Kanunun halkoyuna sunulmasında uygulanacak sürenin, Anayasanın 175. ve 3376 Sayılı Kanunun 2. maddesi hükümleri gereği 120 gün olduğuna karar vermiştir.²⁶

Bu örnekleri artırmak mümkündür. Örneklerde YSK'ya bir *mahkeme* statüsünde, bir seçim uyuşmazlığından dolayı dilekçe ile itiraz başvurusu ya da re'sen karar verme söz konusudur. YSK da yapılan başvuruyu ve dilekçedeki iddiaları ilgili yasa maddeleri çerçevesinde bir "*mahkeme*" olarak inceleyip, görevli olduğu konuda sorunu çözerek ve görevli olmadığı konularda da görevsizlik yönünden reddederek nihai bir kararlar vermiştir.

²⁵ YSK Kararları, Karar Tarihi: 12.02.2009, Karar No: 153.

²⁶ Kararın içeriği için Bkz.: YSK Kararları, Karar Tarihi : 13.05.2010, Karar No : 317.

Sonuç

İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi evrensel metinlere, *mahkeme* kavramını bu metinlere uygun yorumlayan AİHM kararlarına ve birçok Avrupa ülkesindeki uygulamalara bakıldığında, *mahkeme* kavramının çok geniş yorumlandığı görülmektedir. Hatta çok daha ileri gidilerek esasında birer idari kurul olan, ancak bir biçimde yargılama fonksiyonu yerine getiren *özerk ve bağımsız kurulların* dahi mahkeme kapsamı içinde kabul edildiği görülmektedir.

Türkiye’de ise bir merciin *mahkeme* niteliği ile ilgili olarak, Anayasa Mahkemesi tarafından farklı zamanlarda birbirine zıt kararlar verilmiştir. Bu durum, özellikle YSK’nın *mahkeme* niteliği ile ilgili olarak da ortaya çıkmış ve YSK’nın mahkeme niteliği ile ilgili tartışmaların yaşanması neden olmuştur. Bunun temelinde ise, Anayasa Mahkemesi’nin YSK ile ilgili olarak farklı zamanlarda verdiği kararlarda, uyguladığı farklı yorumlama yöntemi yatmaktadır. Geniş yorumlama yöntemini uyguladığı zaman, mahkeme kavramını geniş değerlendirmiş ve YSK’yı mahkeme kabul etmiştir. Ancak dar bir yorum takip ettiğinde ise YSK’yı mahkeme kapsamında değerlendirmemiştir. YSK’ya, hem Avrupa müktesebatının hem de iç hukukun prensip olarak ortaya koyduğu “*bir merciin mahkeme olabilmesi için*” gerekli nitelikler açısından bakıldığında ise ortaya daha net bir durum çıkmaktadır.

Zira bir merciin mahkeme olabilmesi için AİHM tarafından ortaya konulan, yasayla kurulmuş olma, bağımsızlık, tarafsızlık ve yargılama usulü güvencesine sahip olma biçimindeki ölçütler YSK’nın mahkeme niteliğini açıkça ortaya koymaktadır. Konuya iç hukuk açısından bakıldığında da; YSK’nın, öncelikle bir mahkemede olması gereken, üyelerinin tarafsız ve bağımsız yargıçlardan oluşan bir yargı organı olduğu görülmektedir. Çünkü üyeleri yargıçlardan (altı kişi Yargıtay’dan ve beş kişi Danıştay’dan) oluşmakta ve bu yargıçlar anayasanın yargı bölümünde yer almaktadır. Ayrıca kendi konusu olan seçimlerle ilgili uyuşmazlıkları çözmek için yargı yetkisine sahip olması ve bu yetkiyi, yasama ve yürütme erkinden bağımsız ve de tarafsız kullanması, YSK’nın mahkeme niteliği için öne çıkan özelliklerdir. Bunlara ilave olarak yargılama tekniklerini uygulayarak kendisine gelen uyuşmazlıkları çözmesi ve bunları kesin karara bağlayan bir yargı organı olarak davranması da mahkeme sayılması için önemli bir faktördür. En önemlisi ise Seçim Kurulları’nın aldığı kararlara karşı kendisine başvurunun mümkün olması ve hatta bu kurulların kararlarını iptal ya da onama makamı

olması, kendisini normal bir mahkeme olmaktan öte yüksek mahkeme konumuna taşıyacak bir niteliktir.

Üstelik Anayasa Mahkemesi bir kararında yalnızca “...*bir davaya bakmakta olan mahkeme...*” ifadesini kullanmakta ve o mahkemenin içerisinde bulunduğu belli bir yargı düzenini belirtmemektedir. Dolayısıyla YSK ile ilgili olarak “*bir mahkeme*” saptaması da yeterli olmayıp; buradan hareketle adli, askeri ve idari yargı düzenleri dışında, başında YSK'nın olduğu egemen bir yargı düzeninin varlığının da kabul edilmesi gerekir. Başka bir deyişle bu egemen yargı düzeni de; Yargıtay'ın başında bulunduğu adli, Danıştay'ın başında olduğu idari, Askeri Yargıtay'ın yüksek mahkeme olarak işlev gördüğü askeri yargı düzenleri gibi başında YSK'nın bir *yüksek mahkeme* olarak görev yaptığı ve altında il ve ilçe seçim kurullarının olduğu bir *yargı sistemi* de bulunmaktadır.

Özetle; YSK'nın, Anayasa'da yargı bölümünde yer almadığı ve mahkeme niteliği anayasada net belirtilmediği biçiminde aksi görüşler olsa da, özellikle konunun içeriği esas alındığında taşıdığı nitelikler ve icra ettiği fonksiyonlar itibariyle YSK bir mahkeme, üstelik bir yüksek mahkemedir. Tartışmaların sona ermesi ve sorunun bir çözüme kavuşması ise *mahkeme* kavramına, Avrupa müktesebatında yer aldığı gibi geniş yorumlama ile bakılıp başta anayasa olmak üzere ilgili mevzuatın buna göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla yapılacak değişikliklerin başında da, YSK'ya bir yüksek mahkeme biçiminde yargı bölümünde yer verilmesi gelmektedir.

KAYNAKÇA

- Alen, Andre / Melchior, Michel (2002), “*Relations between Constitutional Courts and Other National Courts, Including the Interference in this Area of the Action of the Eorupean Courts*”, **Human Rights Journal**, 31 December.
- Armağan, Servet (1979), **Memleketimizde Anayasa, Seçimler ve Anayasa Mahkemesi**, İstanbul.
- Başlar, Kemal (2005), **Anayasa Yargısında Mahkeme Kavramı**, Ankara.
- Özbudun, Ergun (1992), **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Mole, Naula / Harby, Catharina (2001), “*A Guide to the Implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights*”, **Human Rights Handbook 3**, Council Europe.
- Teziç Erdoğan (1991), **Anayasa Hukuku**, İstanbul.
- Ünlü, Ahmet Hamdi (2003), “*Yüksek Seçim Kurulu'nun Niteliği Üzerine*”, **Danıştay Dergisi**, Ankara, 2003, Sayı:105.
- T.C. 1982 Anayasası.
- T.C. 1961 Anayasası.
- 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun.
- 5545 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunu.
- AMK., 28.01.1963 gün, E .1963 / 46, K. 1963 / 43, AMKD., Sayı: 1.
- AMK., 12.01.1965 gün, E .1964 / 51, K. 1965 / 3, AMKD., Sayı: 3.
- AMK., 11.10.1965 gün, E .1965 / 18, K. 1965 / 53, AMKD., Sayı: 3.
- AMK., 30.05.1967 gün, E .1967 / 15, K. 1967 / 15, AMKD., Sayı: 5.
- AMK., 27.06.1967 gün, E .1966 / 16, K. 1966 / 28, AMKD., Sayı: 4.
- AMK., 04.06.1970 gün, E .1970 / 6, K. 1970 / 29, AMKD., Sayı: 8.
- AMK., 19.08.1971 gün, E .1971 / 41, K. 1971 / 67, AMKD., Sayı: 11.

- AMK., 06.03.1973 gün, E. 72/56, K. 73/11, AMKD., Sayı: 11.
- AMK., 02.03.1976 gün, E. 1976 / 9, K. 1976 / 10, AMKD., Sayı: 14.
- AMK., 18.02.1992 gün, E. 92/12, K. 92/7, 13.05..1992 gün ve 21227 sayılı Resmi Gazete.
- YSK Kararları, 1978 Yıllığı, Karar No: 1, s. 6-7.
- YSK Kararları, 1978 Yıllığı, Karar No: 4, s. 10.
- YSK Kararları, Karar Tarihi: 20.02.2003, Karar No: 151.
- YSK Kararları, Karar Tarihi: 12.02.2009, Karar No: 153.
- YSK Kararları, Karar Tarihi: 13.05.2010, Karar No: 317.